

KRONİK

ÜNİVERSİTELERARASI KURULCA HAZIRLANAN ÜNİVERSİTE KANUNUNU DEĞİŞTİRME TASARISI HAKKINDA KOMİSYON RAPORU

Prof. Seha L. MERAY

Prof. Dr. A. Şeref GÖZÜBÜYÜK

Prof. Dr. İsmail TÜRK

Giriş

1. Siyasal Bilgiler Fakültesi Profesörlerinin, Doçentlerinin ve Asistanlarının katılmasıyla, Fakültemizde, 14 Aralık 1967 günü yapılmış olan toplantıda seçilmiş bulunan Komisyonumuz, bu toplantıda öne sürülen görüşler ve belirtilen genel eğilim ışığında, Üniversitelerarası Kurulca hazırlanmış ve Millî Eğitim Bakanlığına sunulmuş olan Üniversiteler Kanununu Değiştirme Tasarısını incelemiş ve aşağıdaki sonuçlara varmıştır.

2. Yukarıda sözü edilen toplantıya katılanların genel olarak görüş birliğini yansıtan noktalar şunlardır: (1) Üniversitelerarası Kurulca hazırlanmış olan Tasarının olumlu ve olumsuz yönleri belirtildikten sonra, olumlu yönlerinin benimsenmesi; (2) Üniversiteler Kanununda bütün maddeleri kapsayan bir değişikliğe gidilmesi, önemli ve âcil bazı noktalar üzerinde durulması; (3) Bu «önemli ve âcil» noktalar şunlardır:

- a) Maaş ve ödeneklerin, O.D.T.Ü. ile muadil hale getirilmesi;
- b) Üniversitelerimizde tam gün çalışma esasının benimsenmesi;
- c) Üniversitelerimizin malî özerklikleri olması;

- d) Yeni açılacak Üniversitelere öğretim üyesi sağlama bakımından bir yardım mekanizmasının öngörülmesi;
- e) Doktor asistanlara, belirli ölçüde, ders verme ve sınav yapma yetkisinin tanınması.

3. Bu görüşlere uygun olarak, Komisyonumuz, Raporunu dört bölümde sunmayı uygun görmektedir: (1) Değişiklik tasarısını hazırlayan Kurul; (2) Tasarının olumlu yönleri; (3) Tasarının olumsuz yönleri; (4) Yürürlükteki Üniversiteler Kanununda yapılması uygun olacak değişiklikler.

I. Değişiklik Tasarısını Hazırlayan Kurul

4. Değişiklik tasarısı Üniversitelerarası Kurul tarafından hazırlanmış ve Üniversitelerin Senatolarına sunulmadan Millî Eğitim Bakanlığına, «Üniversitelerin görüşü» olarak gönderilmiştir. Aslında, Üniversitelerarası Kurulun bütün Üniversiteler için bir kanun tasarısı hazırlama yetkisi yoktur. Üniversiteler Kanununda (madde 10), böyle bir yetki («... Üniversitelerin bütününe ilgilendiren kanun tasarıları... ve aynı nitelikte tüzük tasarıları hazırlama ve Millî Eğitim Bakanına sunma yetkisi) her Üniversitenin kendi Senatosuna tanınmıştır. Üniversiteler Kanununda, ayrıca (madde 5), Fakülte Genel Kurulları da, «Fakülteyi ilgilendiren kanun, tüzük tasarıları hakkında düşüncelerini bildirir» denilmektedir.

5. Üniversitelerarası Kurul da böyle bir yetkinin yürürlükteki kanunda Kurula tanınmadığını bildiği için, hazırladığı Tasarıda (madde 13), Kurul için böyle yeni bir yetki teklif etmektedir: «[Üniversitelerarası Kurul] Senatoların mütalâalarını aldıktan sonra Üniversitelerin tümünü ilgilendiren kanun, tüzük ve yönetmelikleri yapar.»

6. Üniversitelerarası Kurulun, bugün için, bu konuda yetkili olmadığı açıkça bellidir. Ancak, Millî Eğitim Bakanı, verdiği ve basının yansıttığı çeşitli demeçlerde, bu Tasarıyı «Üniversitelerin görüşü» saydığını, bu Tasarı üzerinde incelemelerde bulunulduğunu da söylemiştir. Böyle olunca, bu Tasarının ele alınması, olumlu ve olumsuz yönlerinin belirtilmesi zorunluğu da, yetki sorunundan ayrı olarak, ortaya çıkmaktadır.

II. Tasarının Olumlu Yönleri

7. Üniversitelerarası Kurul Tasarısı, yürürlükteki Üniversiteler Kanunu ile karşılaştırıldığı zaman, bazı olumlu hükümler geti-

rir görünmektedir. Örneğin, belirli ölçüde malî özerklik (Tasarı, madde 52 - 59); Rektör, Dekan, Üniversite Genel Sekreteri, Fakülte sekreterlerinin makam tazminatlarını artırma, ya da böyle bir tazminat öngörme (madde 8, 22 ve 44); 62 nci maddeye ilişkin bazı düzeltmeler; Emeritus Profesörlük (Tasarı, madde 66); Asistanların Doçentlik sınavına girebilmeleri için bekleme sürelerinin 4 yıldan 3 yıla indirilmesi (Tasarı, madde 18) gibi.

8. Komisyonumuz, bütün bu olumlu hükümlerin, Üniversiteler Kanununu değiştirme çalışması içinde benimsenebileceği kanısındadır. Ancak, Tasarıdaki bu çok fazla olmayan olumlu değişiklikler; başta temel değişiklikler, geri adımlar, özellikle genç bilim adamlarına yaratılan engeller ve Tasarıya hâkim genel zihniyet ve eğilim yanında, pek önemsiz kalmaktadır.

III. Tasarının Olumsuz Yönleri

Tasarının Kapsamı

9. Tasarının başta gelen olumsuz yönü, yürürlükteki Üniversiteler Kanununun hemen hemen her maddesinde değişiklik yapmak istenmesidir. Bu değişikliklerin gerçekten yerinde ve gerekli olup olmadıkları bir yana, böyle bir yola gidildiği zaman, Üniversiteler Kanununun geliştirilmesi yerine, Üniversitelerin görüşünü ne ölçüde yansıtacağı ve Üniversitelerimize ne ölçüde uygun düşeceği bilinmez yeni bir Üniversiteler Kanunu ile karşılaşma tehlikesi de doğabilecektir.

10. Komisyonumuz, 14 Aralık 1967 toplantısında belirtilen görüşe de uygun olarak, etraflı bir hazırlık çalışması yapılmadıkça, yürürlükteki kanunda şimdilik, geniş kapsamlı değişiklikler yapılmasını yerinde görmemekte, «önemli ve âcil» bazı maddeler ve noktalar üzerinde durulmasını uygun bulmaktadır.

Tasarıya Hâkim Genel Zihniyet

1. Üniversitelerarası Kurul Tasarısının genel zihniyeti ve kurmak istediği düzen, Üniversitelerimizin bugünkü ve yarınki sorunlarına bir çözüm getirmekten uzak kalmakta; bu sorunları, Üniversite içinde gereksiz ayrıcalıklar ve ayrılıklar yaratarak daha da artırmaktadır. Tasarı, «yeni kurulmuş ya da kurulacak Üniversitelere öğretim üyesi bulmak» gibi, çok önemli ve çok - yönlü bir sorundan da yararlanarak, aslında bu soruna da çözüm getirmeyecek, üs-

telik «kurulmuş», «eski» üniversiteler içindeki sorunları artıracak bir düzenleme yapmak istemektedir.

12. Bilimsel kaygılardan önce, kıdeme, belirli ünvanları başkalarından birkaç yıl önce almış, ya da belirli yerleri başkalarından birkaç yıl önce işgal etmiş olmağa, gereğinden çok fazla bir önen ve öncelik tanıyan; kıdemce daha genç bilim adamlarını (doktoralarını vermiş, Doçentlik ünvanını ve yetkilerini almış, hattâ Profesörlükleri çok yaklaştırmış olsa bile), sorumsuz, tesirlere açık, güvenilmez «çocuklar» gibi gören; Üniversite içinde tam-gün çalışma düzeni yerine, neredeyse tam-gün Üniversite dışında çalışma imkânlarını meşrûlaştıran; yurt dışındaki bilim adamlarımızı yurt dışında kalmağa iten; Asistanları (asillikleri onanmış, doktoralarını yapmış, uzmanlık ünvanını almış olsalar bile), Kürsü Başkanının tensip edeceği şekilde düşünmeğe ve davranmağa zorlayan; Üniversitelerimizde genç kuşakların yetişmesini ve yükselmesini engelleyen; tasarıdaki gerekçeye göre, kıdemli öğretim üyelerinin yapmak istemez gösterildikleri görevleri kendilerinden sonra gelenlere yaptırmayı öngören böyle bir tasarı, Üniversitelerimizde özlenen gelişmeyi sağlama bakımından çok yetersiz, yürürlükteki kanundan da geriye giden bir nitelik taşımaktadır.

Profesörler Bakımından

13. Yeni Tasarı, Profesörler bakımından önemli bir değişiklik yapmamaktadır. Belki bir sakıncası, Tasarının kabul ettiği maaş ve tazminat sisteminde, Doçentken Profesör olan bir öğretim üyesinin maaş ve ödenek durumunda bir değişiklik olmaması ihtimalidir.

14. Bu tasarı da, yürürlükteki kanun gibi, Kürsü Profesörlüğünü, bir kere seçildikten sonra görevden ayrılıncaya kadar elde tutulan bir makam olarak görmektedir.

Doçentler Bakımından

15. Yeni Tasarının en olumsuz hükümleri Doçentler ve Asistanlarla ilgilidir. Tasarı, yürürlükteki kanunda, Doçentlere tanınmış olan yetkileri sınırladığı gibi, bazı yetkileri de ellerinden almaktadır. Ayrıca Doçentlerin Profesörlüğe yükselmelerinde çeşitli engeller getirmektedir.

Profesörler Kurulunda Doçentlerin Yetkilerinin Kısılması

16. Yeni Tasarı, Fakülte Profesör Kurullarının kuruluşunu yürürlükteki kanundaki gibi kabul etmektedir. Ancak, kanunun 6

ncı maddesine eklediği bir fıkra ile, bazı konulara ilişkin olarak, Doçentlerin Profesörler Kuruluna katılmaları önlenmektedir. Bu yeni fıkra şöyledir :

«Eylemli Doçent komisyonları ile, Profesör adayları hakkında rapor hazırlayacak komisyon seçimlerine ve Profesörlerin tâyin ve terfi işlerine ait toplantılara Doçentler katılamazlar.»

17. Tasarının gerekçesinde, özü tartışmaya açık olan böyle bir hüküm, anlaşılması çok güç bir görüşle, şöyle savunulmaktadır:

«Bu maddede Profesörler Kurullarının tereküp tarzı aynen muhafaza edilmekle beraber, her türlü tesirlerden uzak kalmak suretiyle müzakeresi icap eden terfi işlerinde, terfilerin icap ettirdiği seçimleri objektif ölçülere daha ziyade riayet edecek ve tecrübelerinden de faydalanarak karar verebilecek kişilerden mürekkep ve bu suretle çeşitli yönlerden gelebilecek tesirlerden daha masun kalabilecekleri aklen kabul edilmek icap eden kişilerden kurulu heyetlere uygun görülmüş ve bu maksatla bu gibi işlemlere ait seçimlere Doçentlerin katılmamaları uygun görülmüştür.»

18. Böylece, Tasarıdaki değişikliğin gerçek «maksadı» ortaya çıkmaktadır. Akli, tarafsızlığı, tesirlere direnebilmeyi, objektifliği ve sorum duygusu taşıdığı sadece bir yaş ve ünvan sorunu olarak gören; bir kimsenin, Profesör olmazdan bir gün önce bu vasıflardan tüm yoksun, Profesör olduktan bir gün sonra da bu vasıflarla tüm donanmış olabileceğini «aklen» kabul eden böyle bir zihniyetle yapılmak istenen değişikliğin kanunlaşmaması gerektiğinde şüphe yoktur.

19. bazı Fakültelerde, Profesörler Kurulunun «çalışamıyacak kadar» çok kalabalık olduğu düşünülmekte ise de, bu sakınca, Profesör - Doçent oranını bugünkü kanundaki gibi tutarak, bu Kurulların üye sayısını 40 - 50 üyelik olarak tespit etmekle önlenebilir sanırız.

«Kadrosuz Profesörlük» Müessesesinin Kaldırılması

20. Üniversitelerarası Kurul tasarısı, yürürlükte bulunan kanundaki «Kadrosuz Profesörlük» müessesesini kaldırmaktadır (Tasarı, madde 24). Tasarı gerekçesinde, somut örnekler verilmeden, bu müessesenin «meslek için tahripkâr tesirler» yaptığı, yeni Üniversitelere öğretim üyesi kaynaklarını kuruttuğu, «meslekteki düzen

ve teşkilâtı bozmağa, bu sebeple öğretim ve araştırma işlerinin akşamısına» yol açtığı belirtilmektedir. Gerekçede, «Filhakika buldukları kadrolarda Profesör olmak imkânına kavuşan öğretim üyelerinin yeniden kurulacak Üniversitelerin kadrolarındaki Profesörlüklere gitmek istemeyecekleri meydandadır» denilmektedir.

21. Gerekçedeki mantığa göre, hâlen Profesör olanlar da, yeniden kurulacak Üniversitelere girmek istemeyen kimselerdir! Bir başka deyimle, «Profesör olmak imkânına kavuşmuş bulunanların gitmek istemeyecekleri meydanda olduğuna göre», bu görevlere, henüz bu imkânı kavuşmamış olanların (onlara böyle bir imkân verilmeyerek) gönderilmesi sağlanmak istenmektedir. Böyle bir görüş, Profesör olacak Doçentlere olduğu kadar, hâlen Profesör olan öğretim üyelerine de bir haksızlıktır.

22. Üniversitelerarası Kurul Tasarısındaki bu gerekçede, genel ve yuvarlak sözler ötesinde, önemli nokta, gerçekten «yeni kurulmuş ya da kurulacak Üniversitelere öğretim üyesi bulmak»tır. Çok - yönlü olan ve böyle ele alınması gereken bu soruna öteki Üniversitelerin bir katkıda bulunmaları, yalnız Profesörlüğü yaklaştırmış Doçentleri Üniversitelerinden uzaklaştırmakla değil, **çeşitli başka tedbirler yanında**, tam-günlü bir çalışma düzeni içinde, Doçent ve Profesör farkı gözetmeksizin, bütün öğretim üyelerinin, belirli dönemlerde bir süre yeni Üniversitelerde de görev almaları ile sağlanabilir. Bu konuyu aşağıda, IV üncü bölümde, ele alacağız.

Profesörlüğe Yükselmede Engeller

23. Üniversitelerarası Kurul tasarısının 19 uncu maddesinde, Doçentlerin Profesörlüğe yükseltilmeleri için, bir başka şehirdeki bir Üniversitenin «benzer» kürsüsünde bir yıl fiilen eylemli Doçent olarak çalışmaları da şart koşulmaktadır. Madde gerekçesinde, yine, «yeni Üniversitelere öğretim üyesi bulma» öne sürülmektedir. Buna karşılık, Profesörler için (Tasarı, madde 25), «kendilerine bir teklif yapıldığı takdirde», beş yılda bir sömestr için görevlendirilebilmeleri esas kabul edilmektedir. «Benzer» kürsüleri Senatolar tespit edecektir. Böyle bir usulün, türlü sakıncalarından başka, bir de, «benzer kürsüsü olan Doçent» ile «benzer kürsüsü olmayan Doçent» ayırımına ve uygulamada yeni sorunlara yol açması beklenebilir. Böyle bir hüküm, Komisyonumuz kanısınca, kanunlaşmamalıdır.

24. Yeni Tasarı, ana zihniyetiyle tutarlı olarak, daha da ileriye (ya da geriye) gitmektedir. Tasarının 24 üncü madde (a/3) fıkrasında, Doçentlerin Profesörlüğe yükseltilmeleri ile ilgili olarak şöyle denilmektedir:

«Başka Üniversitede benzer kürsüde kadro olup da Profesör yoksa, kendi Üniversitesinde de Kürsüde esasen Profesör varsa, ayrıca bir kadro mevcut olsa bile, [bir Doçent] kendi Fakültesinde Profesör seçilemez.»

25. Bu fıkranın nedeni madde gerekçesinde ayrıca gösterilmemektedir. Öyle anlaşılıyor ki, bu fıkra ile, Üniversitelerarası Kurul, bir Kürsüde birden çok Profesör bulunmasını sakıncalı görmektedir. Bu fıkra kanunlaşırca, uygulamada, bir yandan, başka şehirdeki Üniversiteye gitmek istemeyerek, Profesör seçilemediği için yaşlanıp kadro tıkayan Doçentlerin sayısı artabilecektir; gerçekten, Tasarıda, böyle davranacak Doçentlerin Üniversite ile ilişkilerinin kesilmesine imkân verecek bir düzen kurmağa kadar gidilmemektedir. Bu yüzden de, böyle bir fıkra ile, gözetilen maksat da gerçekleşmemiş olacaktır. Öte yandan, bir başka şehirdeki Üniversitede Profesörlüğü yaklaştırmış bir Doçentin önü, belki de o Üniversitedeki kürsü için bir tek olan Profesörlük kadrosunu işgal etmek üzere, Profesör olmak için gelecek bir başka Üniversiteli meslektaşınca kapatılmış olacaktır.

26. Biraz kendimizi zorlayıp genç olmanın ne olduğunu ve Doçentlik yıllarımızı hatırlar ve insafla düşünürsek, böyle bir hükmün nasıl heves kırıcı ve çalışma güvensizliği içinde bırakıcı olduğunu daha iyi anlayabiliriz. Bu yüzden, böyle bir hükmün kanunlaşmaması gerektiği kanısındayız.

Doçentlerin Kürsü Yönetimiyle Görevlendirilememeleri

27. Yeni Tasarı, 29 ncu maddesinde, Profesörü bulunmayan bir kürsünün en kıdemli Doçentini kürsüyü bir süre yönetmekle görevlendirebilmeyi öngören yürürlükteki kanunun bu hükmünü de kaldırmaktadır. Gerekçede, bir «gençlik» ve «kıdemlilik» tartışması içinde şöyle denilmektedir:

«Filhakika yürürlükteki metin Profesörü bulunmayan bir kürsünün en kıdemli Doçentini otomatik olarak Kürsü Başkanı görevi ile techiz eylediğinden tatbikatta henüz altı aylık kıdemi bulunan genç bir Doçentin Kürsü Başkanı olması,

buna mukabil aynı mahiyetteki komşu kürsüde yıllarca kıdem sahibi Profesörlerden birinin bu Kürsüde vazifelendirilememesi gibi çok garip neticeler husule gelmektedir.»

28. Gerekçede, söz konusu Kürsüdeki en kıdemli Doçentin, çalıştığı Kürsüyü, belirli bir süre ve belirli şartlar altında, yönetmekle görevlendirilmesinin somut sakıncaları (böyle sakıncalar varsa) gösterilmemektedir. Bizce, «komşu kürsülerde yıllarca kıdem sahibi Profesörlerin» bir başka kürsüye Başkan olarak seçilememelerinin nedeni, her şeyden önce, komşu, yani başka bir kürsüyü çalışma alanı olarak seçmiş bulunmalarıdır. Şunu da söylemek bir meslek borcudur: «Altı aylık bir doçent», altı aylık bir bebek değildir; doktorasını yaptıktan sonra, Doçentlik tezi, kollokyom ve deneme dersi sınavlarını geçerek, «bilimsel erk»ini ispatlamış bir öğretim üyesidir. Uygulamada da, gerekçede verilen bu aşırı örnekten çok, genel olarak, dört - beş yıllık Doçentler Kürsü yönetimiyle görevlendirilmektedir. Komisyonumuz, yürürlükteki kanunun öngördüğü usulün Tasarıdaki gibi bir görüşle, değiştirilmemesi gerektiği kanısındadır.

Profesör Olunca Maaş ve Ödeneğin Artmaması

29. Tasarıda kabul edilen sisteme göre, Profesör ve Doçent ayırımı yapılmadan maaş tutarı kadar tazminat öngörüldüğü için, bir Doçent, Profesör olduğu zaman, kadrosunda gerekli süreyi doldurmamışsa, maaşı ve ödeneği artmıyacaktır.

Yabancı Ülkelerde Doçentlik Ünvanını Alanların Durumu

30. Yabancı ülkelerde Doçent ünvan ve yetkilerini almış olanlara, Türkiye'de Üniversite Doçenti ünvan ve yetkilerini tanımakla görevli olan, Üniversitelerarası Kuruldur. Yeni Tasarının 19 uncu maddesinde, yabancı ülkelerde kazanılan Doçentlik yetki ve ünvanının, madde gerekçesine göre, «ciddiyetle elde edilmesini sağlamak üzere», bu ünvanı iktisap edenlerin Türkiye'de Üniversite Doçenti sayılabilmeleri için, bir yabancı Üniversitede en az bir ders yılı eylemli olarak çalışmış bulunmaları şartı da aranmaktadır.

31. Yabancı ülkelerdeki Türk bilim adamlarının bir an önce yurda dönmelerini sağlamak için çeşitli tedbirlerin düşünüldüğü günümüzde, bunları bir yıl daha yurt dışında tutmak istemek, gösterilen gerekçe ile anlaşılabilir olmaktan uzaktır. İstenilen «ciddi-

yet», Üniversitelerarası Kurulun, böyle bir Kuruldan bekleneceği gibi, bu işi ciddî tutması ile sağlanabilir.

Asistanların Üniversite ile İlişkilerinin Kesilmesi

32. Üniversitelerarası Kurul tasarısının, Asistanlara ilişkin 34 ncü maddesinde, yürürlükteki kanunda olmayan yeni bir fıkra bulunmaktadır. Bu fıkraya göre, «asilliği onanmış, hattâ doktora veya uzmanlık imtihanlarını vermiş» olsalar bile, Asistanların, Kürsü Başkanının teklifi üzerine, tâyin edildikleri usule uyularak, Üniversite asistanlığı ile ilişkileri kesilebilecektir. Bu fıkranın gerekçesi olarak da, bazı Asistanların kadroyu uzun zaman muhafaza ettikleri, başkalarının uzman olmalarını engelledikleri belirtilmekte, Asistanlık müessesesinin mahiyeti «ehliyetli bir bilim adamı olarak yetişmesinden şüphe caiz olduğu anlaşılanların da vazifelerine son verilebilmesini ve böylece daha istidatlı gençlerin yolunun açılmasını icap ettirir» denilmektedir.

33. Bu hükmün gerçek amacı Tasarı gerekçesindeki gibi olsa bile, uygulamada, Asistanların, her türlü bilimsel kaygıdan önce, Kürsü Başkanına «yaranmış» kimseler olması istendiği anlamında yorumlanabilecektir.. Böyle bir hüküm, Anayasamızın 120 nci maddesine aykırı olduğu gibi, özgür düşünceli olmayı ve böyle davranmayı sınırlayıcı, keyfî takdirlere, haksızlıklara ve kötüye kullanmalara açık bir niteliktedir. Böyle bir hükmün kanunlaşmaması gerekir.

34. Tasarı gerekçesinde açıklanan endişeyi karşılayacak objektif yol, «ehliyetli bir bilim adamı» olma kıstası sayılan Doçentlik sınavlarını Asistanların bir an önce vermelerini istemektir. Bunun için de, Doçentlik sınavına girebilmek bakımından 3 - 4 yıl gibi bir asgarî süre aramak yerine, Doçentlik sınavlarını, 5 - 6 yıl gibi bir azamî süre içinde verme zorunluğu konulmalıdır. Bu süre içinde Doçentlik sınavlarını veremeyenlerin Üniversite Asistanlığı ile ilişkilerinin kesilmesi haklı olarak düşünülebilir.

Doktor Asistanların Ders Vermesi

35. Yeni Tasarının getirdiği önemli bir yenilik gibi görünen (aslında böyle olmayan) bir hüküm de, Tasarının 36 ncı maddesinin son fıkrasında, sınırlı ve çekingen sözlerle, Doktor Asistanların öğretime katılabilmelerinin öngörülmesidir. Bu yeni fıkra şöyledir:

«Doktor asistanlar, Kürsü Başkanının tensibi ile, ve yanında çalıştığı öğretim üyesinin sorumluluğu ve nezareti altında, yetiştirme maksadıyla, öğretim faaliyetine iştirak ettirilebilirler.»

36. Bu hükmün başlıca sakıncası, özlenilen ve ihtiyaç duyulan yeniliği getirmemesidir. Öte yandan, Kürsü Başkanının, ya da Asistanın yanında çalıştığı öğretim üyesinin Üniversite dışında da işleri olması ve Üniversiteye fazla zaman ayıramaması durumunda, kendi derslerinin Asistanlar tarafından verilmesini ve sınavların Asistanlar tarafından yapılmasını istemesi imkânı da meşrûlaştırılmış olmaktadır. Bu yüzden, Komisyonumuz, Doktor Asistanların ders vermeleri ve sınav yapmaları görüşünü paylaşmakla birlikte, bunun, Tasarıdaki gibi düzenlenmesine katılamamaktadır.

37. Komisyonumuz kanısınca, Tasarıdaki gibi bir hüküm yerine, Doktor Asistanlar, belirli kıstaslar uyarınca, Doçentlik çalışmalarını aksatmayacak ölçüde, öğretime bağımsız olarak ve Genel Kurul kararıyla katılabilmelidirler.

Asistanların Maaş ve Tazminat Durumu

38. Üniversitelerimizin çok önemli bir sorunu, özellikle O.D.T.Ü. ile karşılaştırıldığı zaman, bütün öğretim üyeleri gibi Asistanlara da yetersiz maaş ve ödenek verilmesidir. Yeni Tasarı «çift maaş» esasını benimsediği, böyle yaparken de öteki tazminatları kaldırdığı için, Asistanların maaş ve tazminat durumunda önemli bir değişiklik olmayacaktır. Bu yüzden, Üniversite Asistanlığı, dışarıdaki ya da başka Üniversitelerdeki imkânlar karşısında, bugün gibi, fazla çekici görünmeyecektir.

Üniversitenin ve Fakültelerin Yönetim ve Büro Personeli

39. Yeni Tasarı, yürürlükteki kanunda öngörülen, Fakülte Sekreterlerinin yüksek öğretim görmüş olmaları şartını kaldırmaktadır. Tasarının 43 ncü madde gerekçesinde, Fakültelerde yıllarca kıdem sahibi olan elemanlara Sekreter olma imkânı sağlanmak istendiği de belirtilmektedir. Komisyonumuzun kanısınca, Dekan'dan sonra en yüksek ve devamlı idarî makam olan Fakülte Sekreterliğini yapacak kimselerden yüksek öğretim görmüş olma şartını aramak, Üniversitelerimizin bugünü kadar, yarınki gelişmeleri bakımından da feda edilmemesi gereken bir husustur.

40. Yeni Tasarı, Üniversite ve Fakültelerin büro personelini her bakımdan, genel memur rejimi içinde görmektedir. O.D.T.Ü. ve Hacettepe Üniversitelerinin bu konuda ilgili personelden aradıkları nitelikler, ve verdikleri ücretler düşünülürse, büro personeli kalitesinin Üniversite çalışmalarına ayak uydurabilecek bir nitelikte olmasını sağlamak bakımından, bu personel için de ayrı bir statü düşünülmesi uygun olacaktır.

Protokol İşleri

41. Yeni Tasarı, 63 ncü maddesinde, protokol bakımından da bazı değişiklikler getirmektedir. Yürürlükteki kanunun 63 ncü maddesinde, «Üniversite profesörleri, her türlü protokol işlerinde Yargıtay, Danıştay ve Satıştay üyeleri için uygulanan usullere bağlıdır» denilmektedir. Yeni Tasarının 63 ncü maddesinde ise şu değişiklik yer almaktadır:

«Her türlü protokol işlerinde Üniversite Rektörleri, Bakanlar Kurulu üyeleri için uygulanan usullere; Üniversite öğretim üyeleri, Büyük Millet Meclisi üyeleri için uygulanan usullere bağlıdırlar.»

42. Bu maddenin gerekçesi olarak, değişikliğin, «memleket örf ve âdetlerinin icabına uygun olduğu» belirtilmektedir. Komisyonumuz, şimdiki, yürürlükteki usulün «memleket örf ve âdetlerine» ne bakımdan aykırı olduğunu, Tasarıda yapılmak istenen değişikliğin de «memleket örf ve âdetlerine» ne bakımdan daha uygun düştüğünü anlayamamıştır.

Üniversite Dışında Çalışma

43. Yeni Tasarı, Üniversite dışında çalışma düzenini bugünkü gibi muhafaza etmekle yetinmemekte, bunu daha da genişletmektedir. Tasarının 31 nci maddesinde, haftada 10 saatten fazla Üniversite dışında çalışmamak kaydı muhafaza edilirken, günde 2 saatten fazla çalışmamak kaydı kaldırılmaktadır. Öte yandan, resmî kurumlarda danışmanlık yapma imkânı da açılmaktadır. Bu değişiklikler için madde gerekçesinde, mantığını anlamakta çok güçlük çektiğimiz, şu görüş öne sürülmektedir:

«Üniversite dışında çalışmayı düzenleyen 31 nci maddede yapılan değişiklik yürürlükteki maddenin 2 nci fıkrasının metinden çıkartılması ve bu maddenin sonuncu fıkrasında yer

almış olup fiilen uygulanmasına imkân bulunmayan ve binnetice hariçte çalışan öğretim üyelerinin devamlı surette ihlâl etmek mecburiyetinde kaldıkları bir fıkrayı dahi metinden çıkarmaktan ve birinci fıkrada bazı esaslı hüküm değişiklikleri tahakkuk ettirmekten ibaret bulunmuştur.

Gerçekten avukatlık ve doktorluk gibi serbest meslekleri icra eden öğretim üyelerinin bu çalışmalarını her günün muayyen iki saatinde icra eylemek gibi bir düzene tâbi kılmalarına imkân yoktur. Bu nevi riayeti fiilen mümkün olmayan hükümleri kanuna sokarak Üniversite Öğretim Üyelerini kanun hükümlerini daimî surette ihlâl eden kişiler haline getirmek yerinde olmayacağı için mezkûr hükümlerin metinden çıkartılması uygun sayılmıştır.

Yine Öğretim Üyelerinin vazifelerine ek olarak resmî işleri işlerde çalışabilmelerine imkân vermeyen mer'î hüküm ıslah olunarak bu imkân tesis olunmuştur.»

44. Bu gerekçede göze ilk çarpan, Üniversite dışında da çalışan öğretim üyelerinin, kanun hükümlerini sürekli olarak ihlâl edindiklerini Rektörler ve Dekanlardan kurulu Üniversitelerarası Kurulun söylemesidir. Anlaşılması çok güç olan davranış, bu ihlalleri önliyecek tedbirler yerine, bunları meşrulaştırmak için, kanunu, onu ihlâl edenlerin durumuna uydurma yolunun seçilmiş olmasıdır.

Maaşlar ve Tazminatlar Arasında Dengesizlik

45. Üniversitelerimizin en önemli sorunlarından birisi, Üniversite öğretim üye ve yardımcılarını geçim zorluğu içinde bırakan, ya da Üniversite dışında iş aramağa iten maaş ve tazminat yetersizliğidir. Üniversitelerarası Kurul tasarısının 32 ve 38 nci maddelerinde, «maaş kadar tazminat» esası kabul edilmekte, öteki ödenekler kaldırılmaktadır. Tasarı bu yola giderken de, gerekçede şöyle denilmektedir :

«Amaç ve ideal Üniversite Öğretim Üyelerinin bütün zamanlarını Üniversite çalışmalarına ayırmalarıdır. Bunu teminen Üniversite tazminatının maaşları tutarı nisbetinde olması ve böylece bilhassa tecrübeli ve kıdemli Öğretim Üyelerinin bütün vakitlerini Üniversiteye tahsis etmelerinin teşvikinin sağlanması arzu edilmiştir.

Yürürlükteki metin, tazminatı kesin bir ölçü ile bütün Öğretim Üyeleri için eşit olarak tesbit etmiş bulunduğundan arzu olunan gayenin tahakkuku imkânsız olmaktadır.»

46. Gerekçede ve Tasarıda neden yalnız «bilhassa tecrübeli ve kıdemli» öğretim üyelerinin bütün zamanlarını Üniversiteye verdirilmek istendiği, onlar da dahil, az ya da çok kıdemli bütün öğretim üye ve yardımcılarının bütün zamanlarını Üniversite çalışmalarına vermelerini sağlayacak bir sistemin neden «arzu» edilmediği anlaşılmamaktadır. Bu Tasarıdaki sistem kanunlaşırca, kıdemli (aslı maaşı yüksek olan) öğretim üyeleri, yetersiz de olsa, bir miktar daha fazla para alma imkânını bulurken, daha genç ya da daha az kıdemli öğretim üyelerinin durumunda önemli bir değişiklik olmayacaktır. Komisyonumuz, bu görüşle, Tasarıdaki sistemi benimsemekte, bu sistemin kanunlaşmaması gerektiğini düşünmektedir. Maaş ve Tazminat konusu üzerinde, Raporumuzun IV ncü Bölümünde ayrıca duracağız.

IV. Yürürlükteki Kanunda Yapılması Gerekli Değişiklikler

47. Fakültemizdeki 14 Aralık 1967 günkü toplantıda belirtildiği gibi, Türkiye'de «Üniversite sorunları», aslında, tüm eğitim planlaması sorununun içinde ele alınması gereken bir konudur. Üniversitemiz ayrı olarak ele alındığı zaman da, bugün yürürlükteki sistemin tüm olarak tartışılması ve değerlendirilmesi gerekir. Ancak, uzun süreli bir çalışma isteyen böyle bir yaklaşım yanında, Üniversitelerimizin önemli ve âcil sorunları da vardır. Toplantıda görüş birliği toplayan eğilim, Üniversiteler Kanununda «âcil ve önemli» sorunların tesbiti ve yalnız bunları kapsayacak 7 - 8 maddelik bir değişiklik üzerinde durulması şeklinde belirlemiştir. Komisyonumuz da, bu son Bölümü, böyle bir eğilimin ışığında ele almaktadır.

Malî Özerklik

48. Komisyonumuz, Fakülte toplantısında da belirtilen genel eğilime katılmakta, Üniversitelerimizin malî bakımdan özerk olmaları görüşünü desteklemektedir. Bu konuda, Üniversitelerarası Kurul tasarısının 52 - 59 ncü maddelerinde öngörülen değişikliklerin, Tasarıda belirtilen gerekçe ile, genel olarak kabul edilebileceğini düşünmekteyiz.

62 nci madde

49. Komisyonumuz, Üniversitelerarası Kurul tasarısının 62 nci maddeye ilişkin olarak yaptığı değişikliği, gösterilen gerekçe ile, uygun bulmaktadır.

Rektör, Dekan, Genel Sekreter ve Fakülte Sekreterlerinin Tazminatı

50. Komisyonumuz, Üniversitelerarası Kurul tasarısının 8, 12 ve 44 ncü maddelerinde öngörülen Rektör, Dekan, Üniversite Genel Sekreteri ve Fakülte Sekreterlerinin makam tazminatlarının artırılması, ya da bunlardan tazminat almıyanlara tazminat verilmesi görüşüne, (Dekanlık tazminatının artırılması için öne sürülen gerekçeyi paylaşmaksızın) katılmaktadır.

Yeni Üniversitelere Öğretim Üyesi Yardımı

51. Komisyonumuz, yukarıda da belirttiğimiz gibi (paragraf 22), aslında çok - yönlü bir sorun olan, yeni kurulmuş ya da kurulacak Üniversitelerin öğretim üyesi ihtiyacını karşılamak konusunda, alınması gereken çeşitli tedbirler arasında, «eski», yani daha önceden kurulmuş Üniversitelerin de, ellerinden geldiği ölçüde, yardım etmelerinin bir görev olduğu kanısındadır. Ancak, bunu kabul ederken, Üniversitelerarası Kurulun tutumunu ve teklif ettiği düzenlemeyi paylaşmadığımızı da açıkça belirtmek isteriz. «Eski» Üniversitelerimizin kurulmuş ya da kurulacak Üniversitelere yapacakları yardım, Doçent ve Profesör ayırımı yapmaksızın, uygulanmak gerekir. Böyle bir yardımın, her Üniversitenin ve Fakültelerin kendi görevlerini aksattırmayacak ölçüde tutulması ve bu yoldan görevlendirilecek öğretim üyelerinin malî sıkıntıyla karşılaşmamaları da, görevin istenilir nitelikte yapılabilmesi için, önemli bir husustur.

52. Komisyonumuz, böyle bir görüşle, Üniversiteler Kanununa şu biçimde bir maddenin eklenmesini uygun bulmaktadır:

«Öğretim üyeleri, Ankara, İstanbul ve İzmir dışında kurulmuş veya kurulacak Üniversitelerde yapılacak öğretime ve araştırmalara, kendi Fakültelerindeki öğretimi ve araştırmaları aksatmayacak ölçüde katılırlar. Bu katılmanın şekil ve süresi, Ankara, İstanbul ve İzmir dışındaki Üniversitelerin bildirecekleri ihtiyaca göre, her Fakültenin Profesörler Kurulunca düzenlenir.

Öğretim üyeleri, yukarıdaki esaslar içinde, her beş yılda en az bir sömestr Ankara, İstanbul ve İzmir dışındaki bir Üniversitede, kendi bilim ve uzmanlık dalında ders vermeğe mecburdur. Bu sürenin dışındaki görevlendirmeler, ilgili öğretim üyesinin muvafakatine de bağlıdır.

Bu madde uyarınca, geçici olarak öğretim hizmeti ile Ankara, İstanbul ve İzmir dışında bir şehirdeki Üniversiteye veya Fakülteye bu üç şehirdeki Üniversitelerden görevlendirilenlere, kendi Üniversitelerindeki maaş ve tazminatlarından başka, gittikleri Üniversite kadrosundaki maaş, tazminat ve diğer istihkakları tam olarak ödenir.»

Doktor Asistanların Ders Vermesi

53. Yukarıda da belirttiğimiz gibi (paragraf 35 - 37), Doktor Asistanların belirli ölçüde ve Doçentlik çalışmalarını aksatmayacak şekilde, ders vermekle ve sınav yapmakla görevlendirilebilmeleri, hem öğretim üyesi gücünü artırması, hem de bütün gelişmiş ülkelerin uyguladığı akla yatkın bir yol olması bakımından, Komisyonumuzca da desteklenen bir görüştür. Komisyonumuz, bu konuya ilişkin olarak, şöyle bir maddenin Üniversiteler Kanununa eklenmesini öngörmektedir :

«Doktor Asistanlar, Kürsü Profesörünün de mütalâası alınarak, Genel Kurulca, Doçentlik çalışmalarını aksatmayacak ölçüde, ders vermekle ve sınav yapmakla görevlendirilebilirler.»

Üniversite Dışında Çalışma

54. Komisyonumuz, Üniversite öğretim üyelerinin ve yardımcılarının çok büyük çoğunluğunun bütün vakitlerini mutlaka Üniversite çalışmalarına vermeleri gerektiği kanısındadır. Bugünkü durumda, Üniversite öğretim üyelerinin genel olarak %60'ı, tazminat alarak Üniversitede çalışmaktadır; bu %60 oran içinde, bütün zamanlarını Üniversiteye verip, başka yerden ek ücret almayanlar olduğu gibi, özel kanunları olan kurumlarda Üniversite tazminatları kesilmeksizin ek görev alanlar da vardır. Öte yandan, Tıp, Hukuk, İktisat, Eczacılık, Dişçilik, Mimarlık ve İnşaat Mühendisliği gibi dışarıda çalışma imkânını çok daha büyük ölçüde sağlayan Fakülte-lerde bu oran tersine dönmektedir. Dört Üniversitemizin sözünü ettiğimiz Fakültelerinde dışarıda çalışan öğretim üyesi oranı %60, bütün zamanlarını Üniversiteye verenlerin oranı %40 tır (bakınız: Muallâ Öncel ve Ahmet G. Kumrulu, **Üniversite Mensupları ile Diğer Kamu Sektörü Görevlilerinin Malî Statüleri Üzerine Bir İnceleme**, Ankara Hukuk Fakültesi yayını, 1967, sah. 61).

55. Komisyonumuz, Üniversite öğretim üyeliği mesleğini ancak tam - gün çalışma düzeni içinde anlayabilmekle beraber, bir geçiş

dönemi için, ortalama sayılacak bir yolun benimsenmesini öne süren görüşlerde de, bir dereceye kadar, gerçek payı görmektedir. Esasen, Üniversite öğretim üyelerinin ve yardımcılarının tazminatları gereği gibi yükseltildiği takdirde, Komisyonomuz, halen Üniversite dışında özel işlerde çalışmak mecburiyetinde kalan öğretim üyelerinin çok büyük bir kısmının, tam - gün çalışma düzeni içinde bütün vakitlerini Üniversitelerine vermek isteyeceklerini düşünmektedir. Ankara Tıp Fakültesinin, gerekli malî şartların sağlanmasıyla, tam - gün çalışma düzenini benimseyen bir kanun tasarısı hazırlamış olması da bu görüşümüzü desteklemektedir. Böylece, hem öğretim üyelerinin büyük çoğunluğunun tam - gün çalışmak üzere Üniversitelerine dönmeleri, hem de daha bir süre, tazminattan vazgeçmek karşılığında tam - gün çalışmak istemeyecek öğretim üyelerinin de Üniversitede ders vermeleri ve araştırmalara katılmaları mümkün olacaktır.

56. Böyle bir düşünceyle, Komisyonomuz, yürürlükteki Üniversiteler Kanununun 31 nci maddesinde, şimdilik, bir değişiklik yapılmamasını, ancak, 32 nci madde ile 38 nci maddede öngörülen Üniversite tazminatlarının gereği gibi yükseltilmesini uygun görmektedir.

Maaşlar ve Tazminatlar

57. Tam - gün çalışmalı bir düzen içinde Üniversite öğretim üyeleri ve yardımcılarının bütün zamanlarını Üniversiteye vermelerini sağlamak ve Üniversitelerimizin yarını bakımından, üstün kabiliyetli gençleri, öteki kurumların ve Üniversitelerin rekabeti karşısında, Üniversitelerimize çekebilmek için yeterli bir maaş ve tazminat düzeninin kabulü gerekmektedir.

58. Maaş ve ödenek düzeninin ne olmasını düşünürken, O.D.T.Ü. maaş ve ücret düzeyini, gerek siyasal iktidarların, gerekse bu Üniversitenin yetkili organlarının, tam - gün çalışma karşılığı olarak «normal» kabul ettiklerini de gözönünde tutmak gerekir. Gerçekten, bu Üniversitenin öğretim üyelerinin büyük çoğunluğunu tam - günlük çalıştırabilmesinin bir nedeni de, onlara verdiği yüksek ücretlerdir. Netekim Hacettepe Üniversitesi bu dengesizliği giderebilmek ve öğretim üyelerini tam - gün çalışma düzeni içine alabilmek için, Üniversiteler Kanununun öngördüğü maaş ve tazminatları, Bilim Merkezi ile Dernekten sağlanan ek ödemelerle, ya da Üniversite içinde ek görevlerle artırmak yolunda gitmektedir.

59. Türk toplumuna aynı bilim ve eğitim hizmetlerini yapmakla görevli olan Üniversiteler arasında, aşırı bir maaş dengesizliğinin süregitmesini, yetkili Üniversite organları ile siyasal iktidarların bu durumla ilgilenmekten uzak durmaları, objektif ölçülerle anlaşılabilir olmaktan çıkmaktadır. Böyle olunca, Üniversitemiz için, tam - gün çalışmak isteyen öğretim üyelerinin ve yardımcılarının maaş ve ücretlerinin, en az, O.D.T.Ü.'ndeki maaş ve ücret düzeyine eşit ya da benzer olması gerekir.

60. Öte yandan, Ankara Üniversitesi Öğretim Üyeleri Sendikası da, Millî Eğitim Bakanına sunduğu ve üyelerine dağıttığı teklifinde, Profesörler için, maaşlarına ek olarak, 1 nci derece maaş ve zamları tutarı (2700 TL.), Doçentler için, 3 üncü derece, maaş ve zamları tutarı (2025 TL.), Doktor Asistanlar için, 5 inci derece, maaş ve zamları tutarı (1480 TL.) Asistanlar için de, 7 nci derece, maaş ve zamları tutarı kadar (1080 TL.) tazminat öngörmektedir.

61. Komisyonumuz, Sendikanın görüşünü sistem olarak benimsemekle beraber, teklif edilen rakamların yetersiz olduğu kanısındadır. Özellikle, O.D.T.Ü.'nde, Profesörler için ayda asgarî 5000, azamî 6200 TL., Doçentler için ayda asgarî 4200, azamî 5100 TL., Doktor Asistanlar (Yardımcı Profesörler) için, ayda asgarî 3950, azamî 4650 TL., Asistanlar için de, ayda asgarî 1500, azamî 2650 TL. ücret verildiği düşünülürse, Sendikanın teklifinin yetersizliği daha iyi belli olmaktadır.

62. Bu durumda, Komisyonumuz, şu sistemi teklif etmektedir: (1) Sendikanın teklif ettiği tazminata ilişkin esaslar kabul edilmeli, bundan başka (2) Her kademeye geçişte (Asistan, Doktor Asistan olduğu zaman; Doktor Asistan, Doçent olunca; Doçent, Profesör olunca), bir üst derece muktesep hak olarak tanınmalı, (3) Üniversite öğretim üyeleri ve yardımcıları üç yılda bir terfi yerine, iki yılda bir terfi etmeli, ve (4) Üniversite öğretim üye ve yardımcıları 7244 sayılı kanunun 3 üncü maddesinin şümulü dışında sayılmalıdır.

63. Böyle bir görüşle, Komisyonumuz, yürürlükteki Üniversiteler Kanununun 32 nci maddesinin şu şekilde kaleme alınabileceğini düşünmektedir:

«Bu kanun hükümlerine göre Üniversitelerde veya Üniversitelere bağlı öğretim kurumlarında eylemli olarak öğretim görevinde bulunan ve 31 nci maddeye göre ayrıca resmî veya

özel bir işi bulunmayan öğretim üyelerine, aylıklarından ve rektörlük, dekanlık, Üniversiteye bağlı yüksek okul veya enstitü müdürlüğü, laboratuvar şefliği gibi Üniversite içinde alınan ücretli yönetim hizmetlerine ait ek görev tazminatlarından ve Devrim Tarihi dersi veya konferansı ücretlerinden başka, Üniversitede klinik, laboratuvar, seminer, atelye ve şantiyedeki çalışmalarına ve alacağı kitap, bilimsel dergi ve sair araçlarının masraflarına karşılık, «Üniversite Tazminatı» adı ile her ay aşağıdaki esaslar içinde ayrı para verilir:

Profesörlere, 1 nci derece maaş ve zamları tutarı;

Doçentlere, 3 ncü derece maaş ve zamları tutarı.»

64. Yürürlükteki kanunun 38 nci maddesinin ilk iki fıkrasından sonraki fıkraları yerine, aşağıdaki şekilde bir hükmün konması uygun olacaktır :

«Doktor Asistanlara, her ay, 5 nci derece maaş ve zamları tutarı; doktoralarını henüz yapmamış asistanlara, her ay, 7 nci derece maaş ve zamları tutarı kadar tazminat verilir.»

65. Yürürlükteki Üniversiteler Kanununa, «Üniversite öğretim üye ve yardımcılarının iki yılda bir terfi edecekleri» şeklinde bir hüküm eklenmesi yerinde olacaktır.

66. Yürürlükteki Kanuna, kademe terfilerinde (Doktor asistan oluşta, Doçent oluşta, Profesör oluşta) muktesep hak olarak bir üst derece verileceği hakkında bir hüküm konmalıdır.

67. Yürürlükteki Kanuna, Üniversite öğretim üye ve yardımcılarının 7244 sayılı kanunun 3 üncü maddesinin şümulü dışında kaldıklarını belirten bir hüküm eklenmelidir.

(20 Aralık 1967)

E K

Fakülte Genel Kurul Görüşmelerine Sunulan 115 ve 345 Sayılı Kanunlarla Değiştirilen Üniversiteler Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve bu Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesi Hakkında

Kanun Tasarısı

Madde 1 : 115 sayılı Kanunla değiştirilen 4936 sayılı Üniversiteler Kanununun 18, 32, 38, 40, 53, 54, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 66 ncı

maddeleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve bu Kanuna dört yeni madde eklenmiştir.

Madde 2 : Aynı Kanunun 18 inci madde (b) fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

«(b) Doktor ünvanını veya tıpta uzman yetkisini aldıktan sonra, kendi bilim veya meslek koluyla ilgili bir işte en az iki yıl eylemli olarak çalışmış bulunmak.»

Madde 3 : Aynı Kanunun 32 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

«**Madde 32 :** Bu kanun hükümlerine göre Üniversitelerde veya Üniversitelere bağlı öğretim kurumlarında eylemli olarak öğretim görevinde bulunan ve 31 nci maddeye göre ayrıca resmî veya özel bir işi bulunmayan öğretim üyelerine, aylıklarından ve Rektörlük, dekanlık, yüksek okul veya enstitü müdürlüğü, laboratuvar şefliği gibi üniversite içinde alınan ücretli yönetim hizmetlerine ait ek görev tazminatlarından ve Devrim Tarihi dersi veya konferansı ücretlerinden başka, üniversite klinik, laboratuvar, seminer, atölye ve şantiyedeki çalışmalarına ve alacağı kitap, bilimsel dergi ve sair araçlarının masraflarına karşılık, her ay, aşağıda gösterildiği gibi, «Üniversite tazminatı» adı ile ayrı bir para verilir: Profesörlere, 1 nci derece maaş ve zamları tutarı; Doçentlere, 3 ncü derece maaş ve zamları tutarı.»

Madde 4 : Aynı Kanunun 38 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

«**Madde 38 :** Üniversite asistanları, üniversite öğretim mesleği için her kürsünün gerektirdiği şartlara ve asistanlık yönetmeliğine göre seçilir. Üniversite asistanları, kürsü profesörünün veya bu görevi yapan öğretim üyesinin aynı kürsüdeki diğer öğretim üyelerinin yazılı mütalâalarını aldıktan sonra yapacağı teklif üzerine fakülte yönetim kurulunun onamı ile rektör tarafından aday olarak tayin edilirler. Bunların asilliklerinin onanması da en az bir yıl aday olarak çalıştıktan sonra aynı usulle yapılır. Gerekli görülenlerin adaylık süreleri aynı usulle bir yıl uzatılabilir.

«Doktora yapmamış veya tıpta uzmanlık yetkisini kazanmamış üniversite asistanları, asilliklerinin onandığı tarihten

başlayarak, dört yıl içinde doktora veya uzmanlık imtihanını vermekle ödevlidirler. Bu ödevi vaktinde yerine getirmeyen asistanların durumları kürsü profesörünün teklifi üzerine profesörler kurulunca incelenir ve gerekli görülenler süresi bir defaya mahsus olmak ve bir yılı aşmamak üzere uzatılabilir. Bunu, bu süre içinde sağlamayanların veya üniversitede asistan olarak çalışmakta devamları gerekli görülmemeyenlerin, tayinlerindeki usule uyularak, üniversite asistanlığı ile ilgileri kesilir.

«Asilliği onanmış ve doktora yapmış veya tıpta uzmanlık imtihanını başarmış olan asistanlara, doçentlik imtihanları için yapacağı bilim araştırmalarına başladığı ilgili fakülte profesörler kurulu tarafından belirtildiği tarihten başlayarak, her ay, aylıklarından başka, 5 nci derece maaş ve zamları tutarı kadar para «Üniversite tazminatı» olarak verilir. Doktora yapmamış veya tıpta uzmanlık imtihanını vermemiş asistanlara ise, tayinlerinden itibaren, her ay, aylıklarından başka, 7 nci derece maaş ve zamları tutarı kadar para «Üniversite tazminatı» olarak verilir.

«Üniversite dışında resmî veya özel bir işi bulunmayıp mesaisini Üniversiteye hasretmiş olanlardan, eylemsiz doçentlere, ve öğretim görevlilerine, her ay, aylıklarından başka, 3 ncü derece maaş ve zamları tutarı kadar; üniversite mezunu olup ihtisas yapmış ve üniversitede maaşlı olarak Uzmanlık kadrosunda çalışan Uzmanlardan doktora yapmış olanlara veya tıpta uzmanlık imtihanını vermiş bulunanlara 5 inci derece maaş ve zamları tutarı kadar; doktora yapmamış veya tıpta uzmanlık imtihanını vermemiş olanlara, her ay, aylıklarından başka, 7 nci derece maaş ve zamları tutarı kadar para «Üniversite tazminatı» olarak verilir.»

Madde 5 : Aynı kanunun 40 ncı maddesine aşağıdaki şekilde (d) fıkrası eklenmiştir :

«(d) Doktor ünvanını veya tıpta uzman yetkisini almış asistanlar, kürsü profesörünün de mütalâası alınarak, fakülte genel kurulunca, doçentlik sınavlarına hazırlanmalarını aksatmayacak ölçüde, ders vermekle ve sınav yapmakla görevlendirilebilirler.»

Madde 6 : Aynı kanunun 53 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

«**Madde 53** : Üniversiteler birer özerk bütçe ile yönetilir. Bir üniversiteye bağlı olmayan fakültelerin giderleri, fakültenin geçici olarak bağlandığı üniversite bütçesinde ayrıca gösterilir. Üniversite merkez örgütü ile doğrudan doğruya üniversiteye bağlı kurumların ita âmiri Rektördür. Tahakkuk memurlarını Rektör tayin eder. Fakültelerin ita âmirleri Dekanlardır. Tahakkuk memurlarını dekanlar tayin ederler.

Madde 7 : Aynı kanunun 54 ncü madde (a) fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

«(a) Her yıl genel bütçeye konacak yardım ödeneği;»

Madde 8 : Aynı kanunun 56 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

«**Madde 56** : Üniversiteler ve bağlı kurumlarına yapılacak her türlü bağış ve vasiyetler vergi, resim, harçlardan muaftır. Bağış ve vasiyetlerin kullanılmasında bağış veya vasiyeti yapanların koydukları kanuna göre muteber kayıtlara ve şartlara uyulur. Gelir ve kurumlar vergisine tabi mükellefler tarafından üniversitelere makbuz mukabilinde yapılacak nakdî bağışlar, yıllık beyanname ile bildirilecek gelirlere ve kurum kazançlarından %50 fazlasıyla indirilir.

«Üniversiteler tarafından öğretim, eğitim ve araştırma maksadıyla ithal edilen veya hibe yoluyla gelen makine, âlet ve cihazlarla, ecza ve her türlü malzeme gümrük resminden ve ilgili harçlardan muaftır.»

Madde 9 : Aynı kanunun 57 nci maddesinin son fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

«Üniversitelerin senatolarınca fakülteler ve merkez örgütleri için hazırlanan bütçe tasarıları carî, yatırım ve transfer harcamalarına ait toplam miktarlar halinde gerekçeleri ile birlikte Hükümete sunulur.

«Yasama organının tespit ettiği ödenek belirdikten sonra senatolarda bütçeler son şeklini alır ve uygulanır.

«Fasıllar içindeki aktarmalar senatolarca yapılır.»

Madde 10 : Aynı kanunun 58 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

«**Madde 58** : Üniversite ve fakültelerle bunlara bağlı tüzel kişiliği haiz kuruluşlarda gerekli görülenler için kullanılmak

üzere her üniversiteye ve bir üniversiteye bağlı olmayan her fakülteye bütçeye konulacak ödeneklerden döner sermaye verilebilir.

«Bu döner sermayelerin dağıtımı, aktarılması üniversite yönetim kurullarınca yapılır.»

Madde 11 : Aynı kanunun 59 ncu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

«**Madde 59** : Üniversiteler Muhasebei Umumiye, Artırma ve Eksiltme Kanunları hükümlerine, Sayıştay vize ve tesciline tabi değildir.

«Artırma, eksiltme ve ihale işleriyle hesap ve sarf işlerinin ne suretle yürütüleceği ve müsbit evrakın şekil ve çeşitleri Üniversitelerarası Kurulca hazırlanacak yönetmelikle tesbit olunur.

«Üniversitelerin bütçe uygulamasına ait hesaplar her bütçe yılı başında Sayıştay'ca her üniversite için seçilecek iki ve üniversite senatosunca seçilecek üç denetçiden mürekkep bir denetleme kurulu tarafından kontrol olunur. Bu denetçilere verilecek ücret her yıl Üniversitelerarası Kurul tarafından tesbit edilir.

«Denetçiler, üniversitenin gelir ve giderlerini ilgilendiren her türlü muamele ve kararları tetkik ve murakabe etmekle mükelleftir. Üç ayda bir üniversite muamelâtı hakkında hazırladıkları raporları Sayıştay ile üniversite senatosuna verirler. Denetleme kurulunun yıllık kesin hesap raporu ile üniversite senatosu tarafından hazırlanacak nihaî raporun tetkiki ve ilgililerin ibrası hazırlanacak yönetmelik esaslarına göre Üniversitelerarası Kurul tarafından yapılır.»

Madde 12 : Aynı kanunun 60 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

«**Madde 60** : Üniversite senatoları öğrencilerine ve doktora adaylarına yapılacak her türlü yardımlarda uygulanacak esasları koymağa yetkilidirler. Senatoların bu konudaki kararları fakülte ve yüksek okul yönetim kurullarınca uygulanır.»

Madde 13 : Aynı kanunun 61 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

«**Madde 61** : Kendilerine ek görev olarak döner sermaye saymanlığı ve memurluğu verilen üniversitenin aylıklı memurlarına döner sermayeli işin gelirinden ödenmek üzere Üniversite senatolarınca tespit edilecek ek ücretler verilebilir.»

Madde 14 : Aynı kanununun 62 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

«**Madde 62** : Öğretim üyeleri ve yardımcıları, bilimsel çalışmalarının memleket içinde veya dışında gerektirdiği inceleme gezilerini yapmak, çalışma veya araştırmalar için belli yerlerde incelemelerde bulunmak, yurt içinde veya yurt dışında bilim ve meslekleri ile ilgili her türlü toplantıya katılarak, belli bir işi doğrudan doğruya yapmak ve yapılmasını yönetmek gibi öğretim, bilim ve meslek hizmetleri için profesörler kurulu ve bu kurulun toplanmasına imkân olmayan tatil aylarında kısa süreli görevlendirmelere ve âcil durumlara münhasır kalmak ve ilk profesörler kuruluna arzedilmek üzere, fakülte yönetim kurulu kararı ile bağlı oldukları üniversite dışında geçici olarak görevlendirmeye Rektör yetkilidir. Bu yolda görevlendirilenler aylıklarını ve diğer ödeneklerini üniversitelerden almakla beraber başka yerlere gönderilmiş iseler geçici görev yolluklarını görevin devamı müddetince, üniversite hesabına gönderildikleri takdirde kendi üniversitelerinden, başka kurumlarca istenmişlerse o kurumdan alırlar. Üniversite hesabına memleket dışına görevlendirilmeleri halinde kendilerine verilecek yolluklar ve gündelikleri genel hükümler çerçevesinde ödenir. Çalışmalarının gerektirdiği her çeşit idarî ve teknik harcamalar, işin ilgili bulunduğu bütçeden ödenir. Bu kanununun 30, 32 ve 38 nci maddeleri bunlar hakkında da uygulanır.

«Bu maddeye göre, üniversite hesabına dış memleketlere gönderileceklerin gönderilme şartları, usulleri ve sırası senatoca bir yönetmelikle düzenlenir.

«Üniversite öğretim üyelerinden herhangi birini, muvafakatlari alınmak şartıyla, ilgili fakülteler profesörler kurulunun teklif ve kararlarıyla, başka üniversite veya fakültelerin öğretim hizmetlerinde en çok iki yılı aşmamak üzere, kendi kadroları ile nakledilmek suretiyle görevlendirmeye Rektörler yetkilidir.»

Madde 15 : Aynı kanunun 66 ncı maddesine aşağıdaki fıkralar eklenmiştir :

«Yetmiş yaşını dolduran üniversite profesörleri emekliliğe ayrılırlar ve üniversitede en az 25 yıl hizmet etmeleri şartıyla, emeritus olurlar.

«Altmışbeş yaşını doldurduktan sonra emekliliğe ayrılan üniversite profesörleri de en az 25 yıl üniversitede hizmet etmişlerse, emeritus olurlar. Emeritus profesörler, üniversitede doktora ve ihtisas dersleri verebilecekleri gibi, araştırma yaparlar ve yaptırırlar, seminerleri idare edebilirler. Emerituslara, emeklilik ikramiyeleri ile beraber, maaş ve Üniversite tazminatlarını almağa devam ederler. Emeritus olmak bakımından sonradan üniversiteye katılan öğretim kurumlarında geçirilmiş müddetler dahi üniversitede geçirilmiş müddetler olarak sayılır. Ancak, bu gibi kurumlarda üniversiteye iltihak etmiş bulunan profesörlerin emeklilik işlemlerinin üniversitelerce yapılmış olması şarttır.»

Madde 16 : Aynı kanuna aşağıdaki maddeler eklenmiştir:

«**Ek madde 1** : Öğretim üyeleri Ankara, İstanbul ve İzmir dışında kurulmuş veya kurulacak üniversitelerde, yapılacak öğretime ve araştırmalara, kendi fakültelerindeki öğretimi ve araştırmaları aksatmayacak ölçüde katılırlar. Bu katılmanın şekil ve süresi, Ankara, İstanbul ve İzmir dışındaki üniversitelerin bildirecekleri ihtiyaca göre, her fakültenin profesörler kurulunca düzenlenir.

«Öğretim üyeleri, yukarıdaki esaslar içinde, her beş yılda en az iki sömestr Ankara, İstanbul ve İzmir dışındaki bir üniversitede kendi bilim ve uzmanlık dalında ders vermek ve araştırmalarda bulunmakla ödevlidir. İki sömestrden çok süreli görevlendirmeler ilgili öğretim üyesinin muvafakatine bağlıdır.

«Bu madde uyarınca geçici olarak, öğretim ve araştırma hizmeti ile, Ankara, İstanbul ve İzmir dışında bir şehirdeki üniversiteye veya fakülteye bu üç şehirdeki üniversitelerden görevlendirilenlere, kendi üniversitelerindeki maaş ve tazminatlarından başka, bu görevi aylar itibariyle muntazaman ve fiilen yaptıkları sürece her ay bütün istihkaklarından ayrı olarak aşağıda gösterilen oranlarda mahrumiyet ödeneği verilir:

«a) Profesörlere 1 nci derece maaş ve zamları tutarının yüzde yüzü;

«b) Doçentlerden 3 ncü dereceden daha yüksek olanlara almakta oldukları maaş ve zamları tutarının yüzde yüzü.»
«**Ek Madde 2** : Üniversitede aslî görevi bulunan öğretim üyelerine ve yardımcılara yapılan ödemelerde 7244 sayılı kanunun 3 ncü maddesi hükmü uygulanmaz.»

Ek madde 3 : Üniversite öğretim üyeleri ve yardımcuları iki yılda bir terfi ederler. Asistan, doktor ünvanını veya tıpta uzman yetkisini aldığı zaman; doçentler profesörlüğe yükseldikleri zaman almağa müstahak oldukları derecenin bir üstüne yükseltirler. Bu suretle, bir alt derecede geçirmiş oldukları hizmet süreleri ilk yükselme sürelerinden indirilir.

«Bu madde ve 19 ncu maddenin son fıkrasında belirtilen haklardan şimdiye kadar yararlanmamış olanlar da yararlanırlar.»

Ek madde 4 : Rektörlere her ay, maaş ve üniversite tazminatlarına ek olarak 1500 lira; dekanlara 1000 lira; Üniversiteye veya bir fakülteye bağlı yüksek okulların müdürlerine 800 lira makam ödeneği verilir.

«Üniversite genel sekreterine 800 lira; fakülte sekreterine 600 lira, her ay, aylıklarına ek olarak makam ödeneği verilir. Ev görev alan genel sekreterler ve fakülte sekreterleri bu makam ödeneğini alamazlar.

Önemli Not : (1)

İstisnasız tam - zamanlı (full-time) çalışma esasını savunan görüş benimsendiği takdirde, Üniversiteler Kanununun 31 nci maddesinin aşağıdaki şekilde değiştirilmesi ve bir geçici madde eklenmesi gerekecektir :

«**Madde 31** : Aslî görevleri üniversite ve buna bağlı fakülte, yüksek okul ve diğer kurumlarda olan öğretim üyeleri ve yardımcuları, üniversite dışında resmî veya özel herhangi bir kurumda maaşlı, ücretli veya sözleşmeli olarak ek görev alamazlar ve serbest meslek faaliyetinde bulunamazlar.»

«**Geçici madde** : Bu kanun yürürlüğe girdiği tarihte, üniversite dışında serbest meslek faaliyetinde bulunan ve aslî gö-

revleri üniversitede olan öğretim üyeleri, beş yıl içinde, üniversite dışındaki serbest meslek işlerini tasfiye etmek zorundadırlar. Bu süre içinde, üniversite dışındaki serbest meslek işlerini tasfiye etmemiş olanlar, Üniversiteden ayrılmış sayılırlar.

«Halen üniversite dışında serbest meslek icra eden öğretim üyelerinden isteyenler bu beş yıllık süre içinde, belli çalışma saatlerinden haftada 10 saati aşmamak ve haftanın ilk beş gününde her gün iki saat olmak üzere, Üniversite Tazminatı almaksızın ve Üniversitedeki görevlerini aksatmamak şartıyla bu işlerini görebilirler.»

Önemli Not : (2)

Bu tasarıda yer alan malî hükümler uzun ve teferruatlı bulunduğu takdirde, Üniversiteler Kanununa aşağıdaki maddenin eklenmesi uygun olacaktır :

«**Madde:** Üniversitelerin inşaat, makina ve tesisatı ile ilgili işlerde 1050 sayılı Muhasebei Umumiye Kanununun 135 nci maddesiyle, 2490 sayılı kanun hükümleri uygulanmaz. Bu işlerde uygulanacak esaslar Üniversitelerarası Kurulca hazırlanacak bir yönetmelikle belirtilir.»